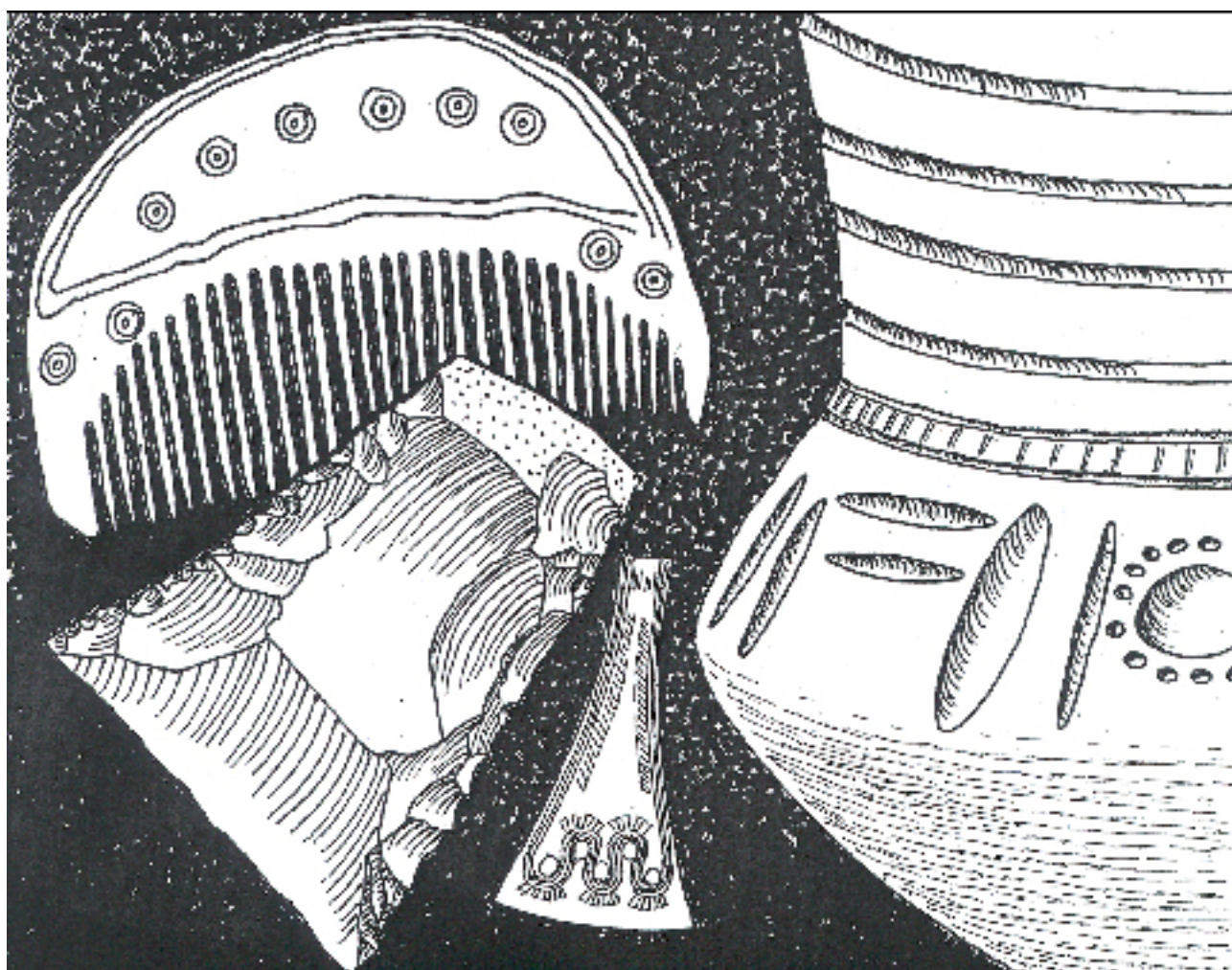

Utredning kring Kvillebäcken

Hökälla gård | Historisk lämning
Utredning | Göteborgs kommun

Thomas Johansson

ARKEOLOGISK RAPPORT FRÅN
GÖTEBORGS STADSMUSEUM
ISSN 1651-7636
© Göteborgs Stadsmuseum 2005
Norra Hamngatan 12
411 14 GÖTEBORG
www.stadsmuseum.goteborg.se

REDAKTION
Mats Johansson
Johannes Nieminen
Ulf Ragnesten

OMSLAGETS GRAFISKA FORM OCH LAYOUT
Mimmi Andersson
Teckning: Hans Dillner

TOPOGRAFISKA OCH EKONOMISKA KARTAN
© Lantmäteriverket. Medgivande 507-98-3211

KARTOR FRÅN STADSBYGGNADSKONTORETS DATABAS
© Göteborgs Stadsbyggnadskontor

UNDERSÖKNING AV VÅTMARKER KRING KVILLE- BÄCKEN

Arkeologisk utredning, historisk lämning

Under en dag, den 31 augusti år 2000, genomförde personal från Göteborgs Stadsmuseum en arkeologisk utredning kring våtmarker vid Hökälla gård längs med ån Kvillen på Hisingen i norra Göteborg. I området har Fastighetskontoret inom ramen för ett s.k. Delta-projekt utfört olika markarbeten. Det mest omfattande arbetet har varit att anlägga dammar, något som gjorts utan närvaro av arkeolog. En utredning i efterhand ansågs därför vara nödvändig. Trots att relativt goda förutsättningar för att finna fornlämningar knutna till vattenleden hittades endast några få slagna flintor samt en sentida broövergång. Efter utredningen finns det inga hinder från vidare exploatering av ytan.

Författaren har skrivit denna rapport utifrån platsledarens dokumentation.

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Länsstyrelsens beslut nr:	220-28241-2000
Uppdragsgivare:	Göteborgs Fastighetskontor
Läge:	Hökälla gård, Skogome 2:71, Tuve 2:3 m.fl. Göteborgs kommun
Ekonomisk karta:	7B 2d-e
Koordinater i rikets nät:	X 6410,5 – Y 1270,1
Grävningsorsak:	Uppdämning av bäck
Grävningsinstitution:	Göteborgs Stadsmuseum
Tidpunkt för undersökning i fält:	2000-08-31
Undersökt yta:	Ca 18 ha
Antal arkeologtimmar i fält:	24
Platsledare:	Johan Wigforss
Övriga deltagare i fält:	Ulf Ragnesten, Tore Påsse från SGU – Sveriges Geologiska Undersökning
GSMA nr:	000032

TOPOGRAFI OCH FORNLÄMNINGSMILJÖ

Kvillen rinner i N-S riktning på östra Hisingen. På det aktuella undersökningsområdet löper ån genom en ca 250 meter bred dalgång, vilken skiljer socknarna Tuve i väster och Säve i öster. Bäckens är här lågt belägen, ca 5 meter över havet (Fig. 1). Området, benämnt Hökälla gård, består till stor del av kulturmark med inslag av impediment bevuxna med träd och buskage. Flera mindre bäckar och vattenflöden anknyter till Kvillebäcken i det här området. Dalgången där ån rinner har under

förhistorisk tid och ända fram till 1200-talet utgjort en segelbar led i ett långt sund löpande från norr till söder. Bäckens har varit nödvändig för framväxten av jordbruket och handel samt för ökad bosättning på östra Hisingen. Undersökningsområdet innehåller registrerade fornlämningar: Sä 150; en stensättning samt Sä 153; ett gravfält med 8 stycken stensättningar. Dessa är belägna på höjder kring vattendraget. I området kring dalgången finns det gott om fornlämningar av alla slag och från alla tidsepoker (Fig. 2).

UTSEENDE FÖRE UNDERSÖKNING

Ytan upptogs till stor del av de redan anlagda dammarna. Marken kring ån bestod av kulturmark, främst i form av åker och ängsmark. Inom ytan finns även bergsimpediment, dels betade och dels bevuxna med sly och träd (Fig. 3).

MÅLSÄTTNING

Kvillebäcken har genom hela förhistorien och även långt senare varit en viktig båt- och förbindelseled tvärs igenom Hisingen. Det är därför viktigt att ta reda på vilka möjligheter som finns att utreda om området hyser båtfynd eller anläggningar i form av t.ex. bryggor och bedöma hur dessa påverkas av dammbygget. Då dammarna redan är anlagda och de flesta övriga markarbeten också är gjorda kunde utredningen inte genomföras enligt de ursprungliga planerna. Utredningen borde ändå genomföras utifrån syftet att ta reda på om området vid Kvillebäcken hyser båtfynd och också kunna bedöma huruvida dessa kan ha skadats av de ändrade förhållanden som dammanläggningarna medförde.

UNDERSÖKNINGSMETOD

I samarbete med geolog Tore Påsse ville man vidta följande åtgärder:

- Geolog ytbesiktigar och gör kartanalyser med avseende på den kvartärgeologiska stratigrafien i området, bl.a. med avseende på "Tuve-rasets" inverkan.
- Studier av specialkartor med minsta ekvidistans görs med avseende att identifiera låga förhöjningar i marken i likhet med sådana som fanns där Åskekärr II upptäcktes i Starrkärrs socken för några år sedan. Sådana låga förhöjningar kan således betyda att där finns skeppsfynd. Förhöjningarna undersöks med enkel jordsond för att upptäcka träresten. Arkeolog och geolog utför besiktning och sondering med marksond för att upptäcka eventuella båtresten.
- Stränderna besiktas från båt och enkel marksondering görs på misstänkta förhöjningar för att upptäcka träresten och sten från eventuella bryggor.

- Lantmäterikartor analyseras för att identifiera senare tids markutnyttjande längs Kvillen. Eventuella broövergångar, bryggor och båtplatser kan upptäckas.

GRÄVNINGSIAKTTAGELSER

Granskningen av kartorna visade på 4 ytor som specialstuderades i fält. Två av ytorna låg i närhet till befintliga fornlämningar, Sä 150 och Sä 153, och två var ur fornlämningsaspekt misstänkta förhöjningar i marktopografin. Ytorna undersöktes med geologspjut dels från båt, dels från land för att söka sten- eller trälämningar som kan ha varit bryggor eller båtresten. Från båt stacks även med geologspjut längs kanten av ”djuprännan” i det översvämmade området. Där marken var fri från vegetation granskades även sluttningarna på land ned mot Kvillen (Fig. 3). Markområdet från ”Tuveraset” lämnades utan någon granskning. Inga båt- eller bryggresten påträffades. Endast enstaka slagna flintor påträffades i en åker i den NV delen av området. Dessa är att döma av den ringa höjden över havet härrörande från högre belägna markområden väster om Tuvevägen (ev. fornlämning Tu 91). Därtill påträffades en sentida broövergång i en bäck mellan två gårdar på områdets SÖ del. Stockarna i broövergången var kraftigt eroderade. Platserna för dessa lämningar markerades på kartmaterial vilka lades i stadsmuseets arkiv.

ANTI-KVARISK BEDÖMNING

I och med avslutad utredning föreligger inget hinder att ta marken i anspråk för avsedd exploatering.

LITTERATUR

Andersson, S, m.fl. 1978. Sorteringsschema för flinta. *Fyndrapporter*, s. 215-252.

Fig. 1. Utredningsområdet markerat på blå kartan, skala 1:100 000.

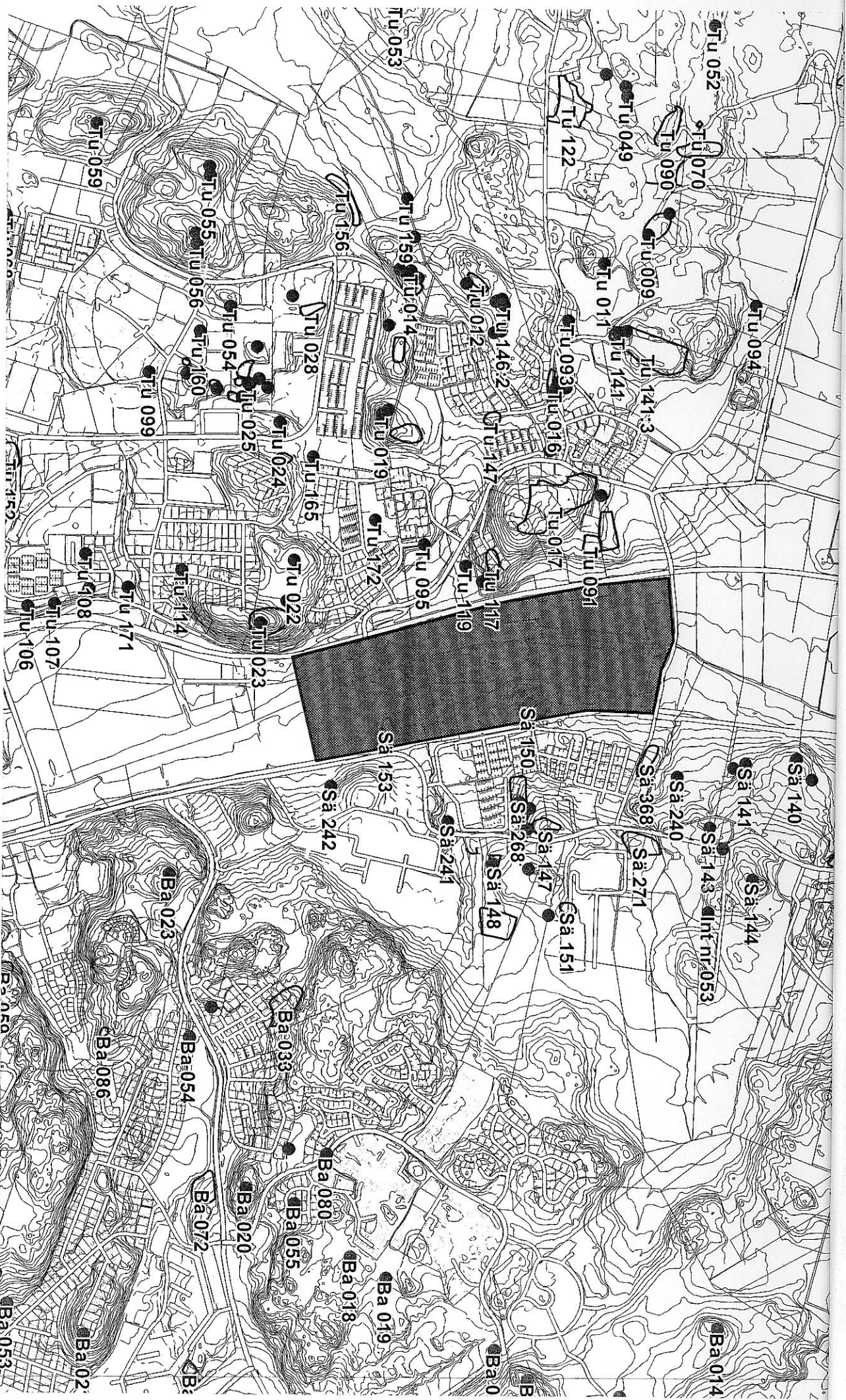

Fig. 2. Utredningsområdet markerat på karta över Göteborgs kommun, skala 1:10 000.

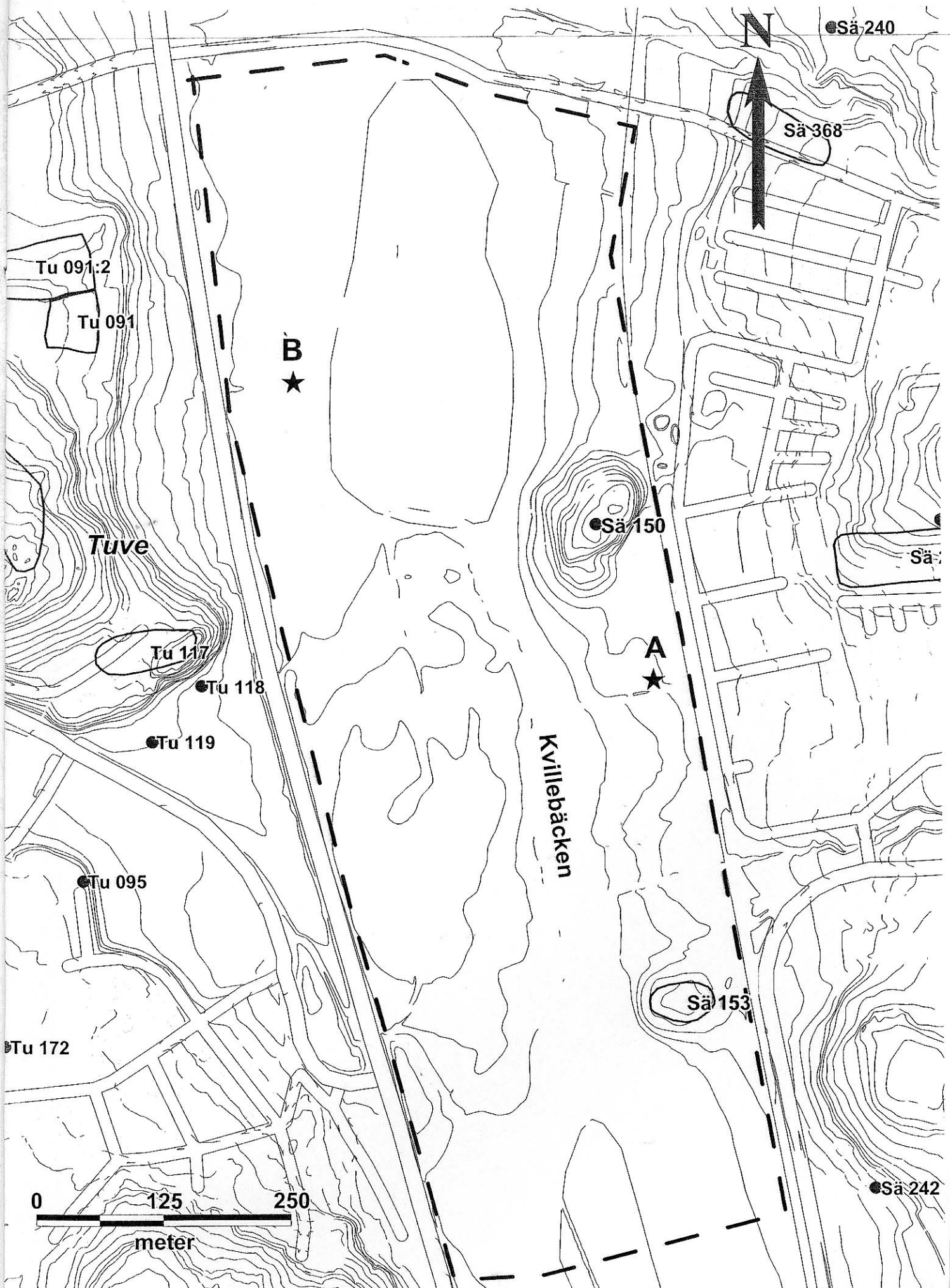

Fig. 3. Kvillebäcken med biflöden och anlagda dammar. Streckad linje anger ungefärligt utredningsområde. Punkt A visar läge för brofundament, punkt B visar platsen för fynd av flinta.